

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 8 maj 2008*

I mål C-491/06,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Vestre Landsret (Danmark) genom beslut av den 23 november 2006, som inkom till domstolen den 28 november 2006, i målet

Danske Svineproducenter

mot

Justitsministeriet,

ytterligare deltagare i rättegången:

Den Europæiske Dyre- og Kødhandelsunion (UECBV),

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Rosas samt domarna U. Löhmus, J. Klučka (referent), A. Ó Caoimh och P. Lindh,

* Rättegångsspråk: danska.

generaladvokat: Y. Bot,
justitiesekreterare: handläggaren C. Strömholm,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 28 november 2007,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Danske Svineproducenter, genom H. Sønderby Christensen, advokat,
- Den Europæiske Dyre- og Kødhandelsunion (UECBV), genom J.-L. Mériaux, biträdd av J. Seeger Perregaard, advokat,
- Danmarks regering, genom B. Weis Fogh, i egenskap av ombud, biträdd av P. Biering, advokat,
- Belgiens regering, genom A. Hubert, i egenskap av ombud,
- Greklands regering, genom I. Chalkias och S. Papaioannou, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska gemenskapernas kommission, genom F. Erlbacher och H. Støvlbæk, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av kapitel I, avsnitt A, punkt 2 b, kapitel VI, punkt 47 D, och kapitel VII, punkt 48.3, tredje strecksatsen i bilagan till rådets direktiv 91/628/EEG av den 19 november 1991 om skydd av djur vid transport, och ändring av direktiven 90/425/EEG och 91/496/EEG (EGT L 340, s. 17), i dess lydelse enligt rådets direktiv 95/29/EG av den 29 juni 1995 (EGT L 148, s. 52) (nedan kallat direktiv 91/628).

- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan yrkessammanslutningen Danske Svineproducenter och Justitsministeriet (Justitsministeriet) avseende införlivandet av direktiv 91/628 med den danska rättsordningen.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

Direktiv 91/628

- 3 I tredje och fjärde skälen i direktiv 95/29 anges följande:

”Medlemsstaterna har regler för transporttider, utfodrings- och vattningsintervall, viloperioder och utrymmeskrav. Dessa regler är i vissa fall ytterst detaljerade och

åberopas av vissa medlemsstater för att begränsa handeln med levande djur inom gemenskapen. De personer som är sysselsatta med djurtransporter behöver klart definierade normer som gör det möjligt för dem att verka över hela gemenskapen utan att råka i konflikt med olika nationella bestämmelser.

I syfte att avskaffa tekniska hinder för handeln med levande djur och göra det möjligt för de aktuella marknadsorganisationerna att fungera smidigt, och att samtidigt säkerställa en tillfredsställande skyddsnivå för de djur det gäller, bör bestämmelserna i direktiv 91/628/EEG ändras i syfte att harmonisera transporttider, utfodrings- och vattningsintervall samt utrymmeskrav för vissa djurslag.”

- 4 I artikel 1.1 a i direktiv 91/628 anges att direktivet är tillämpligt på tamdjur av svin.
- 5 I artikel 3.1 aa föreskrivs att medlemsstaterna ska säkerställa ”[a]tt det utrymme som är tillgängligt för djuren åtminstone är i överensstämmelse med de siffror som anges i kapitel VI i bilagan, såvitt avser de djur och de transportmedel som anges i det kapitlet” och ”att transporttiden och viloperioderna samt utfodrings- och vattningsintervallen för vissa slag av djur, utan att de påverkar bestämmelserna i [förordning (EEG) nr 3820/85], överensstämmer med vad som i kapitel VII i bilagan fastställs för de djur som där anges”.
- 6 I artikel 5 A punkt 1 c i direktiv 91/628 anges att medlemsstaterna ska se till att varje transportör vid sådan djurtransport som avses i detta direktiv använder

transportmedel som gör det möjligt att uppfylla gemenskapsbestämmelserna om djurs välbefinnande under transport, och särskilt de krav som fastställs i bilagan och de som kommer att fastställas i enlighet med artikel 13.1.

- 7 Kapitel I i bilagan till direktiv 91/628 innehåller bestämmelser som är tillämpliga avseende transporter av bland annat tamdjur av svin. I avsnitt A, punkt 2 a–c i detta kapitel föreskrivs följande:

”a) Djur skall förses med tillräckligt utrymme för att kunna stå i sin naturliga ställning och, vid behov, skiljeväggar för att skydda djuren mot transportmedlets rörelser. Såvida inte särskilda förhållanden för djurskydd kräver annorlunda, skall det finnas plats att ligga ned.

b) Transportmedlen och containrarna skall konstrueras och hanteras så att djuren skyddas mot strängt klimat och påtagliga klimatförändringar. Ventilation och luftutrymme skall anpassas efter transportförhållandena och typ av djur som transporteras.

I det utrymme där djuren uppehåller sig [nedan kallat utrymmet], och på alla nivåer i detta, skall det finnas så mycket plats att djuren tillförsäkras en god ventilation, när de befinner sig i en normal, upprätt ställning, och utan att deras naturliga rörelser under några omständigheter hindras.

c) Transportmedlen och containrarna skall vara lätta att rengöra, förhindra att djuren kan fly och skall konstrueras och hanteras så att djuren inte skadas eller

åsamkas onödigt lidande, samt skall trygga djurens säkerhet vid transport. ... De skall medge att djuren kontrolleras och får skötsel och skall placeras på ett sätt som inte stör ventilationen. ...”

- 8 I kapitel VI, punkt 47 D i bilagan till direktiv 91/628 föreskrivs, beträffande järnvägs- och vägtransporter av svin, att ”[a]lla grisar ... åtminstone [måste] kunna ligga ner och stå upp i sin naturliga ställning” och att ”[f]ör att göra det möjligt att uppfylla dessa minimikrav ... beläggningsgraden för grisar på ca 100 kg inte [bör] överskrida 235 kg/m²”. Dessutom ”[kan] [g]risarnas ras, storlek och fysiska tillstånd ... göra det nödvändigt att öka ovannämnda minsta golvyta. Ytan kan också [ökas] med upp till 20 % beroende på väderförhållandena och den tid som transporten varar”.
- 9 I punkt 48.2 och 48.3 i kapitel VII i bilagan till direktiv 91/628 föreskrivs följande:
- ”2. Transporttiden för djur av de arter som avses i punkt 1 får inte överskrida 8 timmar.
3. Den maximala transporttid som avses i punkt 2 får förlängas om det fordon som används för transporten uppfyller följande tillägsvillkor:

...

— Möjlighet att nå djuren för inspektion m.m.

— Möjlighet till tillfredsställande ventilation som kan anpassas efter (den inre och yttre) temperaturen.

...”

- 10 Den 5 januari 2007 upphörde direktiv 91/628 att gälla och ersattes av rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97 (EUT L 3, 2005, s. 1).

Förordning (EG) nr 411/98

- 11 I artikel 1 i rådets förordning (EG) nr 411/98 av den 16 februari 1998 om tilläggsnormer avseende skydd av djur vilka ska tillämpas på vägfordon som används för djurtransporter som överskrider åtta timmar (EGT L 52, s. 8) föreskrivs följande:

”När den transporttid som fastställs i punkt 2 i kapitel VII i bilagan till direktiv 91/628/EEG överskrider åtta timmar, skall de vägfordon som används för transport av häst-

djur, nötkreatur, får, getter och svin inom gemenskapen uppfylla de tilläggskrav som anges i bilagan till denna förordning.”

12 I punkt 3 i bilagan till förordning nr 411/98 anges följande:

”Åtkomlighet

De fordon som används för transporten skall vara utrustade så att man när som helst direkt kan komma åt samtliga djur som transporteras för att kunna inspektera dem och ge dem lämplig omvårdnad, bland annat foder och vatten.”

De nationella bestämmelserna

13 Direktiv 91/628 införlivades med den danska rättsordningen genom förordning nr 201 av den 16 april 1993 om skydd av djur under transport. Nämnade förordning ändrades därefter genom förordning nr 734 av den 13 juli 2005 (nedan kallad förordning nr 734), genom vilken Justitsministeriet införde nya bestämmelser beträffande transporter av grisar. I 2 § första stycket i förordning nr 734 anges att förordningen trädde i kraft den 15 augusti 2005, med undantag för bestämmelser om beläggningsgrad, vilka trädde i kraft den 15 augusti 2006 enligt 2 § andra stycket i samma förordning.

Bestämmelserna i förordning nr 734 avseende invändig höjd i lastutrymmena

14 I 6a § i förordning nr 734 föreskrivs följande:

”1. Vid transport av grisar på 40 kg eller mer skall den invändiga höjden på varje nivå – mätt från den högsta punkten på golvet till den lägsta punkten i taket (till exempel undersidan av eventuella tvärbjälkar eller stöttor) – minst uppfylla följande krav under körning:

Grisar		
Genomsnittsvikt i kg	Invändig höjd vid användning av ett mekaniskt ventilationssystem	Invändig höjd vid användning av ett annat ventilationssystem
40	74 cm	89 cm
50	77 cm	92 cm
70	84 cm	99 cm
90	90 cm	105 cm
100	92 cm	107 cm
110	95 cm	110 cm
130	99 cm	114 cm
150	103 cm	118 cm
170	106 cm	121 cm
190	109 cm	124 cm
210	111 cm	126 cm
230	112 cm	127 cm

...

3. Det mekaniska ventilationssystemet ska tillförsäkra en tillräcklig och jämnt fördelad ventilation med en nominell ventilationskapacitet på minst $61 \text{ m}^3/\text{t}$ per 100 kg gris. När den totala transporttiden för grisar på 40 kg eller mer överstiger åtta timmar ska dessutom bestämmelserna i bilaga 3, avsnitt A, punkt 2, vara uppfyllda, om ett mekaniskt ventilationssystem används.

4. I det utrymme där grisarna uppehåller sig, och på alla nivåer i detta, ska det alltid finnas så mycket plats att det är möjligt att ha en god ventilation ovanför grisarna, när de står i normal, upprätt ställning, och deras naturliga rörelser får inte under några omständigheter hindras.

5. När den totala transporttiden för grisar på 40 kg eller mer överstiger åtta timmar, ska det användas sådana transportmedel som – till exempel på grund av att de har höjbart tak och rörliga våningsplan eller någon motsvarande konstruktion – säkerställer att det alltid kan skapas en invändig inspektionshöjd på minst 140 cm på varje nivå – mätt från den högsta punkten på golvet till den lägsta punkten i taket (till exempel undersidan av eventuella tvärbjälkar eller stöttor). Vid skapande av den invändiga inspektionshöjden på 140 cm ska det, vid transport av djur i flera nivåer, fortfarande vara minst den i första stycket angivna invändiga höjden på de övriga nivåerna.”

15 I 3 § i förordning nr 734 återfinns följande övergångsbestämmelser:

”1. För varubilar, lastbilar och släpvagnar och påhängsvagnar med mera, som registrerades för första gången före den 15 augusti 2005, kan transportörerna med

avseende på transporter som varar mer än åtta timmar fram till den 15 augusti 2010 välja att transportera grisar på 40 kg eller mer i enlighet med följande bestämmelser:

Vid transport av grisar på 40 kg eller mer ska den invändiga höjden på varje nivå – mätt från den högsta punkten på golvet till den lägsta punkten i taket (till exempel undersidan av eventuella tvärbjälkar eller stöttor) – minst uppfylla följande krav under körning:

Grisar		
Genomsnittlig vikt i kg	Invändig höjd vid användning av ett mekaniskt ventilationssystem	Invändig höjd vid användning av ett annat ventilationssystem
Grisar mellan 40 och 110 kg	100 cm	107 cm
Grisar mellan 110 och 150 kg	110 cm	118 cm
Grisar mellan 150 och 230 kg	112 cm	127 cm
Grisar över 230 kg	> 112 cm	> 127 cm

2. Det mekaniska ventilationssystemet ska tillförsäkra en tillräcklig och jämnt fördelad ventilation med en nominell ventilationskapacitet på minst 61 m³/t per 100 kg gris.

3. I det utrymme där grisarna uppehåller sig, och på alla nivåer i detta, ska det alltid finnas så mycket plats att det är möjligt att ha en god ventilation ovanför grisarna, när de står i normal, upprätt ställning, och deras naturliga rörelser får inte under några omständigheter hindras.

4. Under perioden till dess de i 2 § andra stycket angivna utrymmeskraven träder i kraft ska det tillgängliga utrymmet, vid transport av grisar vid en invändig höjd på 100 cm, vara minst 0,42 m² per 100 kg gris.”

Bestämmelserna i förordning nr 734 avseende utrymmeskrav

- 16 I bilaga I till förordning nr 734 som ersätter bilaga II till förordning nr 201 av den 16 april 1993 föreskrivs följande:

”D. Grisar

Järnvägs- och lastbilstransport inklusive släpvagnsfordon

1. Transporter som varar mindre än åtta timmar:

Levande vikt (kg)	Utrymme (m ²) per djur
25	0,17
50	0,26
75	0,33
100	0,42
200	0,70
250 eller mer	0,80

Det kan vara nödvändigt att öka ovan nämnda minsta golvyta med hänsyn till djurens ras, storlek och fysiska tillstånd. Det kan även vara nödvändigt att öka ytan med upp till 20 procent beroende på väderförhållanden och den tid som transporten varar.

2. Transporter som varar mer än åtta timmar:

Levande vikt (kg)	Utrymme (m ²) per djur
25	0,20
50	0,31
75	0,39
100	0,50
200	0,84
250 eller mer	0,96"

Twisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 17 Det följer av beslutet om hänskjutande att Danske Svineproducenter är en yrkes-sammanslutning som tillvaratar de danska grisuppfödarnas intressen. Sammanslutningen omfattar cirka 1 700 uppfödare, vilkas produktion motsvarar två tredjedelar av den danska produktionen av grisar.
- 18 Den 14 maj 2005 väckte Danske Svineproducenter talan mot Justitsministeriet vid Vestre Landsret, och gjorde gällande att de bestämmelser genom vilka direktiv 91/628 införlivades med den danska rättsordningen i deras lydelse enligt förordning nr 734 varken är förenliga med bestämmelserna i detta direktiv, med artiklarna 28

EG-30 EG och 49 EG eller med förordning nr 1/2005. Danske Svineproducenter har särskilt framhållit att vissa krav som ställs i förordning nr 734, vilken ännu inte hade promulgerats när Danske Svineproducenter väckte talan, är rättsstridiga.

¹⁹ Vestre Landsret ansåg att utgången i målet är beroende av tolkningen av vissa bestämmelser i direktiv 91/628. Den beslutade därför att vilandeförklara målet och hänskjuta följande tolkningsfrågor till EG-domstolen:

- ”1) Ska bestämmelserna i kapitel I, avsnitt A, punkt 2 b, och kapitel VII, punkt 48.3, tredje strecksatsen, i bilagan till ... direktiv 91/628 ..., tolkas så att en medlemsstat inte har rätt att införa nationella övergångsbestämmelser, enligt vilka det vid transport av grisar som väger mellan 40 och 110 kg, då transporttiden överstiger åtta timmar, ska finnas en invändig höjd på varje nivå – mätt från den högsta punkten på golvet till den lägsta punkten i taket – på minst 100 cm, när ett mekaniskt ventilationssystem används?

- 2) Ska bestämmelserna i kapitel I, avsnitt A, punkt 2 b, och kapitel VII, punkt 48.3, tredje strecksatsen, i bilagan till ... direktiv 91/628 ..., tolkas så att en medlemsstat inte har rätt att införa nationella bestämmelser, enligt vilka det vid transport av grisar som väger 40 kg eller mer, då den totala transporttiden överstiger åtta timmar, ska användas transportmedel som – till exempel på grund av att de har höjbart tak och rörliga våningsplan eller någon liknande konstruktion – säkerställer att det vid varje tidpunkt kan skapas en invändig inspektionshöjd på minst 140 cm för varje nivå – mätt från den högsta punkten på golvet till den lägsta punkten i taket – varvid den invändiga höjden på övriga nivåer vid transport av djur i flera nivåer fortfarande ska vara 92 cm, då de transporterade grisarna har en genomsnittsvikt på 100 kg och ett mekaniskt ventilationssystem används?

- 3) Ska bestämmelserna i kapitel VI, punkt 47 D, i bilagan till ... direktiv 91/628 ..., tolkas så att en medlemsstat inte har rätt att införa nationella bestämmelser, enligt vilka det tillgängliga utrymmet vid transporter som varar mer än åtta timmar ska vara minst 0,50 m² per 100 kg gris?"

Begäran om återupptagande av det muntliga förfarandet

- 20 Danske Svineproducenter har genom skrivelse av den 27 december 2007 begärt att det muntliga förfarandet ska återupptas. Danske Svineproducenter har därvid gjort gällande att den danska regeringen sände fotografier till domstolen precis före förhandlingen, vilket innebar att Danske Svineproducenter inte gavs möjlighet att tillvarata sina intressen med avseende på denna bevisning. Detta tillvägagångssätt är orättvist och ensidigt, dessutom har bevisningen åberopats för sent. Dessutom har Danske Svineproducenter anfört att den omständigheten, att bilagorna till Danske Svineproducenters skriftliga yttrande inte översänts till övriga berörda som ingett skriftliga yttranden, utgör ett åsidosättande av Danske Svineproducenters rätt till försvar.
- 21 Det ska i detta avseende erinras om att enligt fast rättspraxis kan domstolen på eget initiativ eller efter att ha hört generaladvokaten, eller på parternas begäran, återuppta det muntliga förfarandet, i enlighet med artikel 61 i sina rättegångsregler, om den anser att den inte har tillräcklig kännedom om omständigheterna i målet eller om detsamma ska avgöras på grundval av ett argument som inte har avhandlats mellan parterna (se beslut av den 4 februari 2000 i mål C-17/98, Emesa Sugar, REG 2000, s. I-665, punkt 18, dom av den 14 december 2004 i mål C-210/03, Swedish Match, REG 2004, s. I-11893, punkt 25, och av den 28 juni 2007 i mål C-466/03, Albert Reiss Beteiligungsgesellschaft, REG 2007, s. I-5357, punkt 29).
- 22 Artikel 234 EG innebär att det inrättas ett direkt samarbete mellan domstolen och de nationella domstolarna genom ett förfarande som inte är ett tvisteförfarande, där parterna inte tar några initiativ, utan endast har möjlighet att inge skriftliga yttranden

och kan beredas tillfälle att yttra sig muntligen under en förhandling (se, för ett liknande resonemang, beslut av den 14 juli 1971 i mål 6/71, Rheinmühlen Düsseldorf, REG 1971, s. 719, punkt 1, och dom av den 14 september 2006 i mål C-496/04, Slob, REG 2006, s. I-8257, punkt 34).

- 23 I ett förfarande enligt artikel 234 EG, vilken grundar sig på en tydlig funktionsfördelning mellan de nationella domstolarna och domstolen, är det den nationella domstolen som ska bedöma omständigheterna i målet (se, bland annat, dom av den 9 juni 2005 i de förenade målen C-211/03, C-299/03 och C-316/03–C-318/03, HLH Warenvertrieb och Orthica, REG 2005, s. I-5141, punkt 96, och av den 18 juli 2007 i mål C-119/05, Lucchini, REG 2007, s. I-6199, punkt 43). Domstolen är endast behörig att uttala sig om tolkningen eller giltigheten av en gemenskapsrättsakt på grundval av de uppgifter som den nationella domstolen har lämnat (se, bland annat, dom av den 16 mars 1978 i mål 104/77, Oehlschläger, REG 1978, s. 791, punkt 4, och av den 28 september 2006 i mål C-467/04, Gasparini m.fl., REG 2006, s. I-9199, punkt 41). Det ankommer härvid på den nationella domstolen att fastställa de faktiska omständigheter som gett upphov till tvisten och att bedöma vilka konsekvenserna blir härav för det avgörande som den har att meddela (se, för ett liknande resonemang, bland annat dom av den 29 april 1982 i mål 17/81, Pabst & Richarz, REG 1982, s. 1331, punkt 12, och av den 11 december 2007 i mål C-291/05, Eind, REG 2007, s. I-10719, punkt 18).
- 24 Vad beträffar det påtalade översändandet av fotografier till domstolen är det tillräckligt att påpeka att under sammanträdet mellan domarna och advokaterna före förhandlingen upplyste domstolen advokaterna om att nämnda fotografier inte hade vidarebefordrats till domarna och att denna bevisning inte fick förebringas under förhandlingen.
- 25 Vad beträffar argumentet avseende den omständigheten att bilagorna till det skriftliga yttrandet som Danske Svineproducenter gett in inte hade översänts i vederbörlig ordning, konstaterar domstolen att nämnda yttrande översänts, utan bilagor med hänsyn till deras omfattning, till övriga berörda som ingett skriftliga yttranden. Det står även klart att de senare hade kännedom om bilagorna, vilka noggrant angetts i

en förteckning i sista delen av yttrandet, och att de följaktligen hade möjlighet att få tillgång till dessa bilagor vid domstolens kansli eller att begära att de skulle över-sändas till dem.

- 26 Mot bakgrund av det ovanstående avslår domstolen Danske Svineproducenters begäran om att det muntliga förfarandet ska återupptas.

Prövning av tolkningsfrågorna

Inledande anmärkningar

- 27 Domstolen erinrar om att ett direktiv, enligt artikel 249 tredje stycket EG, med avse-
ende på det resultat som ska uppnås ska vara bindande för varje medlemsstat till
vilken det är riktat, men ska överlåta åt de nationella myndigheterna att bestämma
form och tillvägagångssätt för genomförandet.
- 28 Enligt fast rättspraxis har varje medlemsstat som ett direktiv är riktat till en skyl-
dighet att i sin nationella rättsordning vidta alla nödvändiga åtgärder för att säker-
ställa direktivets fulla verkan i enlighet med det mål som eftersträvas med direk-
tivet (se, bland annat, dom av den 17 juni 1999 i mål C-336/97, kommissionen mot
Italien, REG 1999, s. I-3771, punkt 19, och av den 5 juli 2007 i mål C-321/05, Kofoed,
REG 2007, s. I-5795, punkt 41).
- 29 Det ska härvid framhållas att domstolen redan har fastslagit att det mål som huvud-
sakligen eftersträvas med direktiv 91/628 är skyddet av djur vid transport (se, för ett
liknande resonemang, dom av den 17 januari 2008 i de förenade målen C-37/06 och

C-58/06, Viames Agrar Handels och ZVK, REG 2008, s. I-69, punkt 29). Samtidigt har direktiv 91/628, såsom framgår av andra skälet i direktiv 91/628 och av fjärde skälet i direktiv 95/29, antagits inom ramen för den gemenskapspolitik som har till syfte att avskaffa tekniska hinder för handeln med levande djur och göra det möjligt för marknadsorganisationerna att fungera smidigt.

30 Det följer dessutom av fjärde skälet i direktiv 95/29 att direktiv 91/628 har till syfte att harmonisera transporttider, utfodrings- och vattningsintervall, viloperioder samt utrymmeskrav för vissa djurslag. Det ska emellertid framhållas att även om direktiv 91/628 innehåller vissa precisa bestämmelser, innehåller det även allmänna bestämmelser (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 maj 1999 i mål C-350/97, Monsees, REG 1999, s. I-2921, punkt 26).

31 Under dessa omständigheter ska införlivandet av direktiv 91/628 ske med beaktande av de eftersträlvade målen med detta direktiv, och medlemsstaternas utrymme för skönsmässig bedömning är beroende av hur precisa bestämmelserna i direktivet är. Dessutom krävs att proportionalitetsprincipen iaktas strikt vid införlivandet. Domstolen har härvid bland annat fastslagit att proportionalitetsprincipen, som är en allmän princip för gemenskapsrätten och som har bekräftats vid upprepade tillfällen i domstolens rättspraxis, bland annat på området för den gemensamma jordbrukspolitikerna (se, bland annat, dom av den 12 juli 2001 i mål C-189/01, Jippes m.fl., REG 2001, s. I-5689, punkt 81, och av den 7 september 2006 i mål C-310/04, Spanien mot rådet, REG 2006, s. I-7285, punkt 97), ska iaktas såväl av gemenskapslagstiftaren som av nationella lagstiftare och de nationella domstolarna vid tillämpning av gemenskapsrätten (se, för ett liknande resonemang, domen i de ovannämnda förenade målen Viames Agrar Handels och ZVK, punkt 33).

32 Vid införlivandet ska medlemsstaterna således beakta det huvudsakliga syftet att skydda djur vid transport utan att uppnåendet av övriga mål som eftersträvas med direktiv 91/628 äventyras.

- 33 Domstolen ska mot bakgrund av dessa anmärkningar pröva huruvida sådana nationella åtgärder som dem som är i fråga i målet vid den nationella domstolen innebär att det säkerställs att bestämmelserna i direktiv 91/628 ges full verkan, i enlighet med de mål som eftersträvas med detta direktiv och i enlighet med proportionalitetsprincipen.

Den första och den andra frågan

- 34 Den hänskjutande domstolen har ställt den första och den andra frågan, som ska bedömas tillsammans, för att få klarhet i huruvida bestämmelserna i kapitel I, avsnitt A, punkt 2 b, och kapitel VII, punkt 48.3, tredje strecksatsen, i bilagan till direktiv 91/628 ska tolkas så att en medlemsstat har rätt att införa

- nationella övergångsbestämmelser, enligt vilka det vid transport av grisar som väger mellan 40 och 110 kg, då transporttiden överstiger åtta timmar, ska finnas en invändig höjd på varje nivå – mätt från den högsta punkten på golvet till den lägsta punkten i taket – på minst 100 cm, när ett mekaniskt ventilationssystem används,

- nationella bestämmelser, enligt vilka det vid transport av grisar som väger 40 kg eller mer, då den totala transporttiden överstiger åtta timmar, ska användas transportmedel som säkerställer att det vid varje tidpunkt kan skapas en invändig inspektionshöjd på minst 140 cm för varje nivå, varvid, om det är fråga om ett fordon med ett mekaniskt ventilationssystem och med flera nivåer, den invändiga höjden på var och en av dessa ska vara 92 cm, då de transporterade grisarna har en genomsnittsvikt på 100 kg.

35 Domstolen påpekar att bestämmelserna i direktiv 91/628 innebär att medlemsstaterna ska anta minimiregler som innebär att grisarna tillförsäkras tillräckligt med utrymme, både vad avser yta och höjd, och ventilation vid vägtransporter. När transporttiden överstiger åtta timmar ställs ännu högre krav.

36 I artikel 5 A punkt 1 b i direktiv 91/628 anges nämligen att medlemsstaterna ska säkerställa att varje transportör vid sådan djurtransport som avses i detta direktiv använder transportmedel som gör det möjligt att uppfylla gemenskapsbestämmelserna om djurs välbefinnande under transport, och särskilt de krav som fastställs i bilagan och de som kommer att fastställas i enlighet med artikel 13.1 i detta direktiv. I artikel 3.1 aa i direktiv 91/628 anges att medlemsstaterna bland annat ska säkerställa att det utrymme som är tillgängligt för djuren åtminstone är i överensstämmelse med de sifferuppgifter som anges i kapitel VI i denna bilaga. I nämnda kapitel VI där belägningsgraden för svin anges i punkt 47 D föreskrivs, beträffande vägtransporter av svin, att alla grisar åtminstone måste kunna ligga ned och stå upp i sin naturliga ställning och att, för att göra det möjligt att uppfylla dessa minimikrav, belägningsgraden för grisar på cirka 100 kg inte bör överskrida 235 kg/m². I denna bestämmelse föreskrivs även att grisarnas ras, storlek och fysiska tillstånd kan göra det nödvändigt att öka minsta godtagbara golvytan. Ytan kan också ökas med upp till 20 procent beroende på väderförhållandena och den tid som transporten varar.

37 Det ska dessutom framhållas att det i direktiv 91/628 endast föreskrivs, i kapitel I, avsnitt A, punkt 2 b i bilagan, att det i det utrymme där djuren uppehåller sig i transportmedlen, och på alla nivåer i detta, ska finnas så mycket plats att djuren tillförsäkras en god ventilation, när de befinner sig i en normal, upprätt ställning, och utan att deras naturliga rörelser under några omständigheter hindras. Vad beträffar kapitel VII, punkt 48.3, tredje strecksatsen i samma bilaga, anges att transporttider som överskrider åtta timmar endast godtas under förutsättning att det fordon som används för transporten uppfyller vissa tilläggsvillkor, bland annat att det finns möjlighet att nå djuren för inspektion.

- 38 Eftersom gemenskapslagstiftaren inte själv i direktiv 91/628 har fastställt exakt vilken höjd som krävs i utrymmena, ska medlemsstaterna tillerkännas ett bestämt utrymme för skönsmässig bedömning när de antar nationella bestämmelser för att säkerställa att bestämmelserna i nämnda direktiv har full verkan i enlighet med de mål som eftersträvas med detta direktiv och med beaktande av gemensapsrätten.
- 39 Vad beträffar de bestämmelser som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, framgår det av de yttranden som avgetts till domstolen inom ramen för det skriftliga och det muntliga förfarandet, att Konungariket Danmark har avsett att i den interna rättsordningen omvandla de mycket generella krav som anges i direktiv 91/628 beträffande höjden i utrymmena till exakt angivna skyldigheter. Konungariket Danmark ansåg det härvid vara lämpligt att utgå från de rekommendationer som återfinns i den rapport om djurs välbefinnande under transport som antogs den 11 mars 2002 av den vetenskapliga kommittén för djurs hälsa och välbefinnande, vilken är en gemenskapskommitté, av det skälet att i denna rapport har senare vetenskapliga rön beaktats än vid utformningen av direktiv 91/628. Enligt den danska regeringen utgör dessa rekommendationer således det bästa underlaget för att närmare precisera bestämmelserna i direktivet och för att säkerställa skyddet av djur.
- 40 Domstolen anser att en sådan lagstiftning som den som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, som innehåller sifferuppgifter beträffande höjden i utrymmena så att transportörerna har tillgång till mer exakta bestämmelser än de som anges i direktiv 91/628, i princip omfattas av det utrymme för skönsmässig bedömning som medlemsstaterna tillerkänns enligt artikel 249 EG. Detta gäller emellertid under förutsättning att nämnda lagstiftning, i den mån som den skulle kunna äventyra målet med detta direktiv att avskaffa tekniska hinder för handeln med levande djur och göra det möjligt för marknadsorganisationerna att fungera smidigt, objektivt sett är nödvändig och proportionerlig för att säkerställa att det huvudsakliga målet med nämnda direktiv uppnås, nämligen att skydda djur vid transport.
- 41 Det följer härvid av den danska regeringens yttrande att Konungariket Danmark genom den lagstiftning som är i fråga i målet vid den nationella domstolen har

prioriterat målet att skydda djur vid transport framför övriga mål som anges i direktiv 91/628. Nämnda regering har för övrigt betonat att, då djurs välbefinnande är en fråga som prioriteras, regeringen har valt att förebygga onödigt lidande för djuren vid transport, samtidigt som den i möjligaste mån beaktat föreliggande ekonomiska intressen, bland annat transportörernas intressen och deras möjligheter att anpassa sig till nya krav.

42 Det följer dessutom av de upplysningar som den hänskjutande domstolen lämnat att ett av syftena med nämnda lagstiftning var att det skulle bli svårare och mer kostsamt att uppfylla villkoren med avseende på djurtransporter, i syfte att indirekt uppnå en minskning av antalet djur som transporteras under lång tid på väg till slakt. Bestämmelserna som är i fråga i målet vid den nationella domstolen innebär bland annat att de fordon som normalt sett används för djurtransporter måste byggas om, vilket enligt den danska regeringens uppskattning motsvarar en ökad kostnad för exportörerna på 10 000–20 000 euro per lastbil med släp.

43 Det kan under dessa omständigheter inte uteslutas att de ökade kostnader som iakttagande av en lagstiftning som den som är i fråga i det nationella målet kan innebära, och de tekniska svårigheter som den kan medföra, är sådana att de kan utgöra hinder för att uppnå målet att avskaffa tekniska hinder för handeln med levande djur och göra det möjligt för marknadsorganisationerna att fungera smidigt, och att de därigenom begränsar den fria rörligheten för varor med avseende på såväl import som export.

44 I de handlingar som ingetts till domstolen saknas det uppgifter avseende vilken inverkan den ifrågavarande lagstiftningen har på möjligheten för den gemensamma marknaden att fungera smidigt, bland annat vad beträffar grisuppfödare från andra medlemsstater som transporterar djur i Danmark. Det ankommer därför på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida lagstiftningen medför tekniska svårigheter som är sådana att de kan utgöra hinder för att uppnå målet att avskaffa de tekniska hinder för handeln med levande djur och den strävan att göra det möjligt för

marknadsorganisationerna att fungera smidigt som eftersträvas med direktiv 91/628. Samma domstol har även att bedöma, mot bakgrund härav, om Konungariket Danmark genom att anta nämnda lagstiftning har gått utöver vad som är tillåtet med beaktande av det utrymme för skönsmässig bedömning som följer av detta direktiv. Den hänskjutande domstolen ska framför allt kontrollera att lagstiftningen, i den mån som den skulle kunna äventyra att dessa två mål uppnås, objektivt sett är nödvändig och proportionerlig för att säkerställa att det huvudsakliga målet med nämnda direktiv uppnås, nämligen att skydda djur vid transport.

45 Härvid ska den hänskjutande domstolen för det första kontrollera att de ökade kostnader och de tekniska svårigheter som de nationella bestämmelserna i fråga medför inte är sådana att grisuppfödarna i den medlemsstat som antagit bestämmelserna missgynnas. Därefter ska den försäkra sig om att bestämmelserna inte missgynnar nämnda grisuppfödare som önskar exportera sina varor i förhållande till exportörer från andra medlemsstater, vilka inte drabbas av de ökade kostnader som följer av tekniska förändringar av lastbilar med släp. Slutligen ska samma domstol kontrollera att bestämmelserna i fråga inte missgynnar grisuppfödare från andra medlemsstater som skulle vilja transportera djur till Danmark eller via denna medlemsstat. Även dessa grisuppfödare tvingas nämligen anpassa sina lastbilar med släp för att följa den danska lagstiftningen.

46 Mot bakgrund av det ovanstående ska den första och den andra frågan besvaras på följande sätt. En sådan lagstiftning som den som är i fråga i målet vid den hänskjutande domstolen, som innehåller sifferuppgifter beträffande höjden i djurens utrymmen så att transportörerna har tillgång till mer exakta bestämmelser än de som anges i direktiv 91/628, kan omfattas av det utrymme för skönsmässig bedömning som medlemsstaterna tillerkänns enligt artikel 249 EG. Detta gäller emellertid under förutsättning att nämnda lagstiftning, som iakttar målet att skydda djur vid transport, vilket eftersträvas med detta direktiv, inte i strid med proportionalitetsprincipen utgör hinder för att de mål uppnås som innebär att tekniska hinder för handeln med levande djur avskaffas och att det görs möjligt för marknadsorganisationerna att fungera smidigt, mål vilka även de eftersträvas med direktivet. Det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida dessa principer iakttas i nämnda lagstiftning.

Den tredje frågan

- 47 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida bestämmelserna i kapitel VI, punkt 47 D, i bilagan till direktiv 91/628 ska tolkas så att en medlemsstat inte har rätt att införa nationella bestämmelser, enligt vilka det tillgängliga utrymmet vid transporter som varar mer än åtta timmar ska vara minst $0,50 \text{ m}^2$ per 100 kg gris.
- 48 Domstolen erinrar härvid om att det i artikel 3.1 aa i direktiv 91/628 anges att medlemsstaterna ska säkerställa att det utrymme som är tillgängligt för djuren åtminstone är i överensstämmelse med de sifferuppgifter som anges i kapitel VI i bilagan till direktivet, såvitt avser de djur och de transportmedel som anges i nämnda kapitel. Vidare föreskrivs det i punkt 47 D i samma kapitel att för att göra det möjligt att uppfylla minimikraven i samma bestämmelse, nämligen att alla grisar åtminstone måste kunna ligga ned och stå upp i sin naturliga ställning, bör belägningsgraden för grisar på cirka 100 kg inte överskrida 235 kg/m^2 , vilket motsvarar $0,42 \text{ m}^2$ för en gris på 100 kg. I samma bestämmelse anges dessutom att grisarnas ras, storlek och fysiska tillstånd kan göra det nödvändigt att öka minsta godtagbara golvyta och att denna yta även kan ökas med upp till 20 procent beroende på väderförhållandena och den tid som transporten varar.
- 49 Det framgår således av ordalydelsen i kapitel VI, punkt 47 D, i bilagan till direktiv 91/628 att gemenskapslagstiftaren uttryckligen har fastställt minimikrav med avseende på belägningsgraden för grisar på cirka 100 kg och bland annat har gett medlemsstaterna möjlighet att höja kraven med högst 20 procent beroende på väderförhållandena och den tid som transporten varar.
- 50 Domstolen konstaterar att en sådan nationell bestämmelse, enligt vilken det tillgängliga utrymmet vid transporter som varar mer än åtta timmar ska vara minst $0,50 \text{ m}^2$ för grisar på 100 kg, är förenlig med de minimi- och maximikrav som föreskrivs i

bestämmelserna i direktiv 91/628, vilka det har erinrats om i punkt 48 i förevarande dom. Ökningen av minsta godtagbara golvyta som anges i en sådan bestämmelse är motiverad med hänsyn till transporttiden, och ökningen går inte utöver den ökning med 20 procent som gemenskapslagstiftaren tillåtit genom dessa bestämmelser.

- 51 Under dessa omständigheter ska den tredje frågan besvaras på följande sätt. Bestämmelserna i kapitel VI, punkt 47 D, i bilagan till direktiv 91/628 ska tolkas så att en medlemsstat har rätt att införa nationella bestämmelser, enligt vilka det tillgängliga utrymmet för varje djur vid transporter som varar mer än åtta timmar ska vara minst 0,50 m² för grisar med en vikt på 100 kg.

Rättegångskostnader

- 52 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

- 1) **En sådan lagstiftning som den som är i fråga i målet vid den hänskjutande domstolen, som innehåller sifferuppgifter beträffande höjden i djurens utrymmen så att transportörerna har tillgång till mer exakta bestämmelser än de som anges i rådets direktiv 91/628/EEG av den 19 november 1991**

om skydd av djur vid transport, och ändring av direktiven 90/425/EEG och 91/496/EEG, i dess lydelse enligt rådets direktiv 95/29/EG av den 29 juni 1995, kan omfattas av det utrymme för skönsmässig bedömning som medlemsstaterna tillerkänns enligt artikel 249 EG. Detta gäller emellertid under förutsättning att nämnda lagstiftning, som iakttar målet att skydda djur vid transport, vilket eftersträvas med detta direktiv, i dess ändrade lydelse, inte i strid med proportionalitetsprincipen utgör hinder för att de mål uppnås som innebär att tekniska hinder för handeln med levande djur avskaffas och att det görs möjligt för marknadsorganisationerna att fungera smidigt, mål vilka även de eftersträvas med nämnda direktiv, i dess ändrade lydelse. Det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida dessa principer iakttas i nämnda lagstiftning.

- 2) Bestämmelserna i kapitel VI, punkt 47 D, i bilagan till direktiv 91/628, i dess lydelse enligt direktiv 95/29, ska tolkas så att en medlemsstat har rätt att införa nationella bestämmelser, enligt vilka det tillgängliga utrymmet för varje djur vid transporter som varar mer än åtta timmar ska vara minst 0,50 m² för grisar med en vikt på 100 kg.

Underskrifter